

LBRIS

We know
books

Cristina Issa

Eseul scurt pentru Bacalaureat

 Booklet
București, 2023

TRĂSĂTURI ALE CURENTELOR LITERARE	6
• Clasicism și realism	6
• Romantism și simbolism	7
• Tradiționalism și modernism	8
• Neomodernism și postmodernism	9
AXA TIMPULUI	10
CONCEPTE OPERAȚIONALE	11
PROZA	
Basmul cult	17
<i>Povestea lui Harap-Alb</i> , de Ion Creangă	
• Secvențe semnificative	18
• Analiza basmului	23
Nuvela	29
Nuvela istorică	29
<i>Alexandru Lăpușneanu</i> , de Costache Negruzzi	
• Secvențe semnificative	30
• Analiza nuvelei	33
Nuvela psihologică	38
<i>Moara cu noroc</i> , de Ioan Slavici	
• Secvențe semnificative	39
• Analiza nuvelei	43
Romanul	48
Romanul realist tradițional	49
<i>Baltagul</i> , de Mihail Sadoveanu	
• Secvențe semnificative	49
• Analiza romanului	53
Romanul realist obiectiv	61
<i>Ion</i> , de Liviu Rebreanu	
• Secvențe semnificative	61
• Analiza romanului	65

Romanul realist obiectiv de tip balzacian	71
<i>Enigma Otiliei</i> , de G. Călinescu	
• Secvențe semnificative	71
• Analiza romanului	77
Romanul modern subiectiv	83
Romanul de analiză psihologică	84
<i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i> , Camil Petrescu	
• Secvențe semnificative	84
• Analiza romanului	88
Romanul experienței	94
<i>Maitreyi</i> , de Mircea Eliade	
• Secvențe semnificative	94
• Analiza romanului	99
Romanul postbelic (de după al Doilea Război Mondial)	103
<i>Moromeții</i> , de Marin Preda	
• Secvențe semnificative	104
• Analiza romanului	109
POEZIA	
Romantismul	115
<i>Luceafărul</i> , de Mihai Eminescu	
• Versuri semnificative	116
• Analiza poemului	119
<i>Floare albastră</i> , de Mihai Eminescu	
• Textul liric	125
• Analiza poeziei	126
Simbolismul	129
<i>Plumb și Lacustră</i> , de George Bacovia	
• Textul liric	130
• Analiza poeziei <i>Plumb</i>	131
• Analiza poeziei <i>Lacustră</i>	134
Modernismul	136
<i>Testament</i> , de Tudor Arghezi	
• Analiza poeziei	137

Flori de mucigai, de Tudor Arghezi	
• Analiza poeziei	141
<i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i> , de Lucian Blaga	
• Textul liric	145
• Analiza poeziei	146
<i>Riga Crypto și lapona Enigel</i> , de Ion Barbu	
• Textul liric	149
• Analiza poeziei	151
Tradiționalismul	156
<i>Aci sosi pe vremuri</i> , de Ion Pillat	
• Textul liric	157
• Analiza poeziei	159
<i>În Grădina Ghetsemani</i> , de Vasile Voiculescu	
• Analiza poeziei	162
Neomodernismul	164
<i>Leoaică tânără, iubirea</i> , de Nichita Stănescu	
• Textul liric	165
• Analiza poeziei	166
DRAMATURGIA	
Comedia	169
<i>O scrisoare pierdută</i> , de Ion Luca Caragiale	
• Secvențe semnificative	170
• Analiza comediei	175
Drama	182
<i>Iona</i> , Marin Sorescu	
• Secvențe semnificative	183
• Analiza dramei	188
EPOCI ȘI IDEOLOGII LITERARE	193
<i>Perioada pașoptistă</i>	194
<i>Epoca marilor clasici</i>	197
<i>Perioada interbelică</i>	200
Bibliografie selectivă	203
Fișe de autoevaluare.....	204

	CLASICISM	REALISM
Context istoric	<ul style="list-style-type: none"> curent literar-artistic; s-a manifestat în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea 	<ul style="list-style-type: none"> curent literar; s-a manifestat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea
Trăsături	<ul style="list-style-type: none"> predomină rigurozitatea și rațiunea ca elemente definitorii ale omului, care primează asupra sentimentului; operele clasice au un puternic caracter moralizator, educativ; cultivă trăsături precum curajul, vitejia, generozitatea, avariția, naivitatea; sunt imitate aspecte esențiale ale omului și ale vieții acestuia; personajele sunt animate de idealuri eroice și principii morale înalte; naratorul este implicat; stilul se remarcă prin rigoare compozițională, puritate și claritate; 	<ul style="list-style-type: none"> înfățișează un tablou cât mai cuprinzător și fidel al vieții sociale; prezintă într-un mod cât mai verosimil realitatea; apare principiul obiectivității (înfățișează realitatea așa cum este); accentul este pus pe fapte, întâmplări și personaje luate din realitate; teme specifice sunt căsătoria, familia, goana după înavuțire, parvenitismul; personajele sunt oameni obișnuiți, reprezentativi pentru o tipologie umană (arivistul, avarul etc.) și sunt prezentați în mediul în care trăiesc; naratorul este neimplicat, omniscient și omniprezent, în general obiectiv; stilul se remarcă prin echilibru, precizie, detaliu, veridicitate
Reprezentanți	<ul style="list-style-type: none"> în literatura universală (Molière, Corneille, Racine) în literatura română (I. L. Caragiale, Ioan Slavici, Ion Creangă) 	<ul style="list-style-type: none"> în literatura universală (Balzac, Tolstoi, Dickens) în literatura română (Nicolae Filimon, Liviu Rebreanu, G. Călinescu)

	ROMANTISM	SIMBOLISM
Context istoric	<ul style="list-style-type: none"> • curent literar-artistic; s-a manifestat în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ca reacție împotriva rigurozității clasicismului 	<ul style="list-style-type: none"> • a luat naștere în Franța, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ca reacție împotriva romantismului
Trăsături	<ul style="list-style-type: none"> • primează sensibilitatea asupra rațiunii; • evadarea din realitate (se caută spații compensatorii, se întorc în trecut sau se cufundă în lumea visului); • sunt apreciate valorile individuale și naționale; • predilecția pentru mit și simbol, pentru inspirația din folclor și istorie; • stilistic se observă cultivarea antitezei; • teme specifice sunt istoria, natura, folclorul, iubirea, cosmosul; • personajele sunt excepționale și acționează în împrejurări excepționale; • naratorul este implicat afectiv, renunță la omnisciență; • stilul se remarcă prin originalitate și libertate de creație, reacție împotriva rigorii clasice; • specii literare: drama istorică și filosofică, meditație, elegie, romanță. 	<ul style="list-style-type: none"> • cultivarea simbolurilor, a corespondențelor, sinesteziei, sugestiei; • corespondențe între culori, arome și sunete; • utilizarea refrenului, a repetițiilor, cu scopul de a conferi muzicalitate textului; • pentru simbolisti, poezia este o artă a sugestiei, iar rolul creatorului este acela de a inventa ceea ce nu cunoaște, de a sugera, fără să numească; • teme specifice ale poeziei simboliste sunt descompunerea universului, nevrozele, bolile, obsesia morții; • poetul simbolist este izolat, exclus, marcat de angoasă;
Reprezentanți	<ul style="list-style-type: none"> - în literatura universală (Byron, V. Hugo) - în literatura română (Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu) 	<ul style="list-style-type: none"> - în literatura universală (Paul Verlaine, Arthur Rimbaud) - în literatura română (Al. Macedonski, G. Bacovia, Ștefan Petică, Ion Minulescu)

	TRADIȚIONALISM	MODERNISM
Context istoric	<ul style="list-style-type: none"> • orientare literară care s-a manifestat în literatura română în prima jumătate a secolului al XX-lea; 	<ul style="list-style-type: none"> • curent cultural care se manifestă de la mijlocul secolului al XIX-lea, până în perioada postbelică a secolului al XX-lea;
Trăsături	<ul style="list-style-type: none"> • cuprinde trei curente înrudite: <i>sămănătorismul</i>, <i>poporanismul</i> și <i>gândirismul</i>; • revista culturală care a promovat această direcție a fost „<i>Gândirea</i>”; • există o preocupare pentru întoarcerea la originile literaturii; • promovează problematica țaranului; • pune accent pe etnic, etic și social; • cultivă universul patriarhal al satului, privit ca o vatră de spiritualitate; • cultivă poezia cu subiect religios; • păstrează formele prozodice tradiționale (strofa, ritmul, rima); • promovează proza realistă; • personaje – tipologia preferată este haiducul, ciobanul, răzeșul, preotul; • teme specifice: strânsa legătură între om și pământ, nostalgia trecutului, continuitatea generațiilor, casa și biserica, ciclicitatea anotimpurilor; 	<ul style="list-style-type: none"> • revista care a promovat modernismul este „<i>Sburătorul</i>”; • preocuparea pentru marile probleme ale cunoașterii; • proza modernă – cultivarea romanului de analiză psihologică; • ruptura de tradiție; • întrebuițează tehnici și modalități specifice: analiza psihologică, monologul interior; • evenimentele nu mai sunt relateate în ordine cronologică, apare ideea de „timp interior”, principiul memoriei involuntare; • personaje – tipologia predilectă este cea a intelectualului care se confruntă cu probleme de ordin moral sau existențial; • poezia modernă se bazează pe metaforă, preferată fiind luciditatea în actul de creație lirică; • dispar speciile literare consacrate; • se modifică punctuația convențională (versurile încep fără majusculă, dispar punctul și virgula); apare tehnica îngambamentului; • există o preferință pentru artele poetice.
Reprezentanți	<ul style="list-style-type: none"> - în poezie (G. Coșbuc, O. Goga, Ion Pillat, V. Voiculescu) - în proză (Calistrat Hogaș, Mihail Sadoveanu) 	<ul style="list-style-type: none"> - în poezie (Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu) - în proză (Mircea Eliade, Camil Petrescu)

	NEOMODERNISM	POSTMODERNISM
Context istoric	<ul style="list-style-type: none"> • orientare literară care s-a manifestat în literatura română postbelică; 	<ul style="list-style-type: none"> • orientare literară care s-a manifestat, alături de neomodernism, în literatura română postbelică;
Trăsături	<ul style="list-style-type: none"> • se remarcă o revigorare a poeziei și a formelor de expresie în general; • revine la poezia reflexivă, la discursul subiectiv; • libertatea și inovarea limbajului poetic; • abordarea modernă a marilor teme ale lumii; • reprezentarea abstracțiilor în formă concretă; • orientare culturală specifică generației '60; 	<ul style="list-style-type: none"> • literatura postmodernistă reciclează formele literare vechi, utilizează citatul, aluzia, colajul; • suprapunerea elementelor vechi și noi; • consideră tradiția o sursă de creație, care poate fi valorificată în diverse moduri; • sunt valorificate ironia, parodia, ludicul; • poezia se inspiră din realitatea orașului și a străzii; • orientare culturală specifică generației '80 (în general);
Reprezentanți	<p>- Nichita Stănescu, Ștefan Augustin Doinaș, Marin Sorescu</p>	<p>- Mircea Cărtărescu, Mircea Nedelciu, Simona Popescu</p>

Basmul - basmul cult

BASMUL este o specie a genului epic, în proză, de întindere medie, cu numeroase personaje ridicate la rang de simbol, în care se prezintă confruntarea dintre bine și rău, soluționată, de regulă, printr-un final fericit.

TRĂSĂTURI

- elementele fabuloase, supranaturale se împletesc cu cele reale, verosimile, fiind acceptate ca aparținând sferei firescului;
- indicii spațio-temporali sunt vagi;
- acțiunea urmărește o schemă prestabilită;
- basmul prezintă formule specifice: *inițială* („A fost odată ca niciodată”), *mediană* („și merse o zi, și merse două”), *finală* („Ș-am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea așa”); formula inițială introduce cititorul în lumea ficțiunii, într-un timp trecut îndepărtat, nedeterminat în care se petrece o întâmplare unică; formula mediană are rolul de a face să înainteze acțiunea, iar formula finală marchează încheierea acțiunii și proiectează cititorul înapoi, în lumea realității;
- unele personaje au puteri supranaturale (se pot metamorfoza, pot întreprinde acțiuni miraculoase). Personajele pot avea ajutoare care contribuie la victoria binelui (personaje adjuvante/ajutătoare). Personajele negative se confruntă cu cele pozitive, dorind să împiedice, prin orice mijloc, triumful forțelor pozitive;
- personajul principal este bine individualizat prin detalii semnificative, fiind înzestrat cu multiple calități și reprezentând un model uman.
- *motive specifice*: cifrele magice (3, 7, 9), obiectele miraculoase (apă vie, solzișor, smicele, aripioară, buzdugan, paloș etc.), superioritatea mezinului, călătoria etc.
- limbajul basmelor conține formulări populare, mărci ale adresării directe, regionalisme, arhaisme etc.

SECVENȚE SEMNIFICATIVE**• Incipitul, formula inițială, situația inițială (lipsa)**

Amu cică era odată într-o țară un crai, care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecură la mijloc de când acești frați nu mai avură prilej a se întâlni amândoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuse niciodată de când erau ei. Și așa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că țara în care împărățea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pământului, și crăia istuilalt la o altă margine. Și apoi, pe vremile acelea, mai toate țările erau bântuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii adeseori dus rămânea până la moarte.

Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris către frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zise:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

• Întâlnirea cu „baba“ – Sfânta Duminică (milostenia fiului de crai)

Fiul craiului cel mai mic, făcându-se atunci roș cum îi gotca, iese afară în grădină și începe a plânge în inima sa, lovit fiind în adâncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. Și cum sta el pe gânduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovită de bătrânețe, care umbla după milostenie.

— Da' ce stai așa pe gânduri, luminate crăișor? zise baba; alungă mâhnirea din inima ta, căci norocul îți râde din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluiește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vedea-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuiește; că, de unde știi, poate să-ți ajute și ea ceva.

— Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz.

— Luminat crăișor, să nu bănuiești, dar nu te iuți așa de tare, că nu știi de unde-ți poate veni ajutor.

— Ce vorbești în dodii, mătușă? Tocmai de la una ca d-ta ți-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate ți-i deșanț de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminat crăișor! Cel-de-sus varsă darul său peste cei neputincioși; se vede că așa place sfinției-sale. Nu căuta că mă vezi gârbovă și stremțuroasă, dar, prin puterea ce-mi este dată, știu dinainte ceea ce au de gând să izvodească puternicii pământului și adeseori râd cu hohot de nepriceperea și slăbiciunea lor. Așa-i că nu-ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au mai văzut ochii mei de-atâta amar de veacuri câte port pe umerii aceștia. Of! crăișorule! crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vântura țările și mările, pământul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite așa, pe degete, și toate ar fi după gândul tău. Dar uite ce vorbește gârbova și neputincioasa! Iartă-mă, Doamne, că nu știu ce mi-a ieșit din gură! Luminat crăișor, miluiește baba cu ceva!

Fiul craiului, fermecat de vorbele babei, scoate atunci un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți dea, zise baba, și mult să te înzilească, luminat crăișor, că mare norocire te așteaptă. Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic.

• **Întâlnirea cu Spânul în pădurea labirint și tocmirea acestuia drept călăuză, încălcarea sfatului dat de tatăl său, craiul („să te ferești de omul roș, iar mai ales de omul spân, cât îi putea“)**

Ptiu, drace! iaca în ce încurcătură am intrat! Asta-i mai rău decât poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu târg, nici tu nimica. De ce mergi înainte, numai peste pustietăți dai; parcă a pierit sămânța omenească de pe fața pământului. Îmi pare rău că n-am luat măcar spânul cel de-al doilea cu mine. Dacă s-a aruncat în partea mâne-sa, ce-i vinovat el? Tata așa a zis, însă la mare nevoie ce-i de făcut? vorba ceea: Rău-i cu rău, dar e mai rău făr' de rău. Și tot horhăind el când pe o cărare, când pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese Spânul înainte, îmbrăcat altfel și călare pe un cal frumos, și, prefăcându-și glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicând:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat! Se vede că ești străin și nu cunoști locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine, de n-ai apucat a coborî priporul ista, că erai prăpădit. Ia, colo devale, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulți bezmetici le-a curmat zilele. Și eu, mai deunăzi, cât mă vezi de voinic,

de-abia am scăpat de dânsul, ca prin urechile acului. Întoarce-te înapoi, ori, dacă ai de dus înainte, ia-ți un ajutor pe cineva. Chiar și eu m-aș tocmi la d-ta, dacă ți-a fi cu plăcere.

— Așa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ți-o spune drept: tata mi-a dat în grijă, când am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spân, cât oi putea; să n-am de a face cu dâșii nici în clin, nici în mână; și dacă n-ai fi spân, bucuros te-aș tocmi.

— Hei, hei! călătorule. Dacă ți-i vorba de-așa, ai să-ți rupi ciochinele umblând și tot n-ai să găsești slugă cum cauți d-ta, că pe-aici sunt numai oameni spâni. Ș-apoi, când este la adicălea, te-aș întreba: ca' ce fel de zăticneală ai putea să întâmpini din pricina asta? Pesemne n-ai auzit vorba ceea: că de păr și de coate-goale nu se plânge nimene. Și când nu sunt ochi negri, sârugi și albaștri! Așa și d-ta: mulțumește lui Dumnezeu că m-ai găsit și tocmește-mă. Și dacă-i apuca odată a te deprinde cu mine, știu bine că n-am să pot scăpa ușor de d-ta, căci așa sunt eu în felul meu, știu una și bună: să-mi slujesc stăpânul cu dreptate. Hai, nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne-apuce noaptea pe aici. Și când ai avea încaltea un cal bun, calea-valea, dar cu smârțogul ista îți duc vergile.

— Apoi dă, Spânule, nu știu cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sunt deprins a asculta de tată și, tocmindu-te pe tine, parcă-mi vine nu știu cum. Dar, fiindcă mi-au mai ieșit până acum înainte încă doi spâni, și cu tine al treilea, apoi mai-mi vine a crede că asta-i țara spânilor și n-am încotro; mort-copt, trebuie să te iau cu mine, dacă zici că știi bine locurile pe aici.

Și, din două vorbe, fiul craiului îl tocmește și după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată Spânul.

• **Scena de la fântână (schimbarea condiției – intră fiu de crai și iese slugă, Spânul îi dă numele de Harap-Alb)**

Fiul craiului, boboc în felul său la trebi de aieste, se potrivește Spânului și se bagă în fântână, fără să-i trăsnească prin minte ce i se poate întâmpla. Și cum sta și el acolo de se răcorea, Spânul face trunc! capacul pe gura fântânii, apoi se suie deasupra lui și zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean ce te găsești; tocmai de ceea ce te-ai păzit n-ai scăpat. Ei, că bine mi te-am căptușit! Acum să-mi spui tu cine ești, de unde vii și încotro te duci, că, de nu, acolo îți putrezesc ciolanele!

Fiul craiului ce era să facă? Îi spune cu de-amănuntul, căci, dă, care om nu ține la viață înainte de toate?

— Bine, atâta am vrut să aflu din gura ta, pui de viperă ce mi-ai fost, zice atunci Spânul: numai cată să fie așa, că, de te-oi prinde cu oca mică, greu are să-ți cadă. Chiar acum aș putea să te omor, în voia cea bună, dar mi-i milă de tinerețile tale... Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău că mi-i da ascultare și

supunere întru toate, chiar și-n foc de-ți-aș zice să te arunci. Și, de azi înainte, eu o să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu – sluga mea; și atâta vreme să ai a mă sluji, până când îi muri și iar îi învia. Și oriunde vei merge cu mine, nu care cumva să bleștești din gură către cineva despre ceea ce a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pământului. Îți place așa să mai trăiești, bine-de-bine; iară de nu, spune-mi verde în ochi, ca să știu ce leac trebuie să-ți fac...

Fiul craiului, văzându-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință și supunere întru toate, lăsându-se în știrea lui Dumnezeu, cum a vrea el să facă. Atunci Spânul pune mâna pe cartea, pe banii și pe armele fiului de crai și le ia la sine; apoi îl scoate din fântână și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluire a jurământului, zicând:

— De-acum înainte să știi că te cheamă Harap-Alb; aista ți-i numele, și altul nu.

După aceasta încalecă, fiecare pe calul său, și pornesc, Spânul înainte, ca stăpân, Harap-Alb în urmă, ca slugă, mergând spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

• Proba aducerii salăților din grădina ursului

— Ei, căluțul meu, când ai ști tu în ce necaz am intrat! Sfânt să fie rostul tătâne-meu, că bine m-a învățat! Așa-i că, dacă n-am ținut seamă de vorbele lui, am ajuns slugă la dârloagă și acum, vrând-nevrând, trebuie s-ascult, că mi-i capul în primejdie?

— Stăpâne, zise atunci calul; de-acum înainte, ori cu capul de piatră, ori cu piatra de cap, tot atâta-i: fii odată bărbat și nu-ți face voie rea. Încalecă pe mine și hai! Știu eu unde te-oi duce, și mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el și din aceasta! (...)

Și odată zboară calul cu Harap-Alb până la nouri; apoi o ia de-a curmezișul pământului: pe deasupra codrilor, peste vârful munților, peste apa mărilor și după aceea se lasă încet-încet într-un ostrov mândru din mijlocul unei mări, lângă o căsuță singuratică... (...)

— Ei, Harap-Alb, așa-i că ai venit la vorbele mele, că deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om? Află acum că eu sunt Sfânta Duminică și știu ce nevoie te-a adus pe la mine. Spânul vrea să-ți răpună capul cu orice chip și de-aceea te-a trimis să-i aduci sălăți din Grădina Ursului, dar i-or da ele odată pe nas... Rămâi aici în astă-noapte, ca să văd ce-i de făcut.

Harap-Alb rămâne bucuros, mulțumind Sfintei Duminici pentru buna găzduire și îngrijirea ce are de el.

— Fii încredințat că nu eu, ci puterea milosteniei și inima ta cea bună te ajută, Harap-Alb, zice Sfânta Duminică ieșind și lăsându-l în pace să se liniștească. (...)

Atunci Sfânta Duminică, văzându-l așa, într-o clipă se duce și, deșteptând pe Harap-Alb chiar în miezul nopții, îi zice:

— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte, și cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să dai de Grădina Ursului. Atunci sai repede înlăuntru de-ți ia sălăți într-ales, și câte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus eu la cale. Dar, la toată întâmplarea, de-i vedea și-i vedea că s-a trezit și năvălește la tine, zvârle-i pielea cea de urs și apoi fugi încoace spre mine cât îi putea.

Harap-Alb face cum îi zice Sfânta Duminică. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăți într-ales și leagă o sarcină mare, mare, cât pe ce să n-o poată ridica în spinare. Și când să iasă cu dânsa din grădină, iaca ursul se trezește, și după dânsul, Gavriole! Harap-Alb, dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, și apoi fuge cât ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfânta Duminică, scăpând cu obraz curat.

• **Scena finală (Harap-Alb este ucis de Spân și readus la viață de fata Împăratului Roș, recăștigarea statutului, Spânul este ucis de calul lui Harap-Alb)**

Iar Spânul, văzând că i s-a dat viclesugul pe față, se repede ca un câine turbat la Harap-Alb și-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloș, zicând:

— Na! așa trebuie să pățească cine calcă jurământul! Dar calul lui Harap-Alb îndată se repede și el la Spân și-i zice:

— Pân-aici, Spânule! Și odată mi ți-l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dânsul în înaltul cerului, și apoi, dându-i drumul de-acolo, se face Spânul până jos praf și pulbere. Iară fata împăratului Roș, în vâlmășagul acesta, repede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl înconjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să stea sângele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap-Alb îndată învie și, ștergându-se cu mâna pe la ochi, zice suspinând:

— Ei, da' din greu mai adormisem!

— Dormeai tu mult și bine, Harap-Alb, de nu eram eu, zise fata împăratului Roș, sărutându-l cu drag și dându-i iar paloșul în stăpânire.

Și apoi, îngenunchind amândoi dinaintea împăratului Verde, își jură credință unul altuia, primind binecuvântare de la dânsul și împărăția totodată.

După aceasta se începe nunta, ș-apoi, dă Doamne bine!

Lumea de pe lume s-a strâns de privea,

Soarele și luna din cer le râdea.

Ș-apoi fost-au poftiți la nuntă: Crăiasa furnicilor, Crăiasa albinelor și Crăiasa zânelor, minunea minunilor din ostrovul florilor!

Și mai fost-au poftiți încă: crai, crăiese și-mpărați, oameni în seamă băgați, ș-un păcat de povestar, fără bani în buzunar. Veselie mare între toți era, chiar și sărăcimea ospăta și bea!

Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă; cine se duce acolo bea și mănâncă. Iar pe la noi, cine are bani bea și mănâncă, iară cine nu, se uită și rabdă.

CONTEXT LITERAR

- a apărut în revista „Convorbiri literare”, la 1 august 1877

TITLUL

- este alcătuit dintr-un oximoron care se referă la dubla personalitate a protagonistului. Pe de o parte el este sluga Spânului, statut simbolizat prin cuvântul „harap”, pe de altă parte el este fiu de crai, statut simbolizat prin adjectivul „alb”.

TEMA

- **lupta binelui împotriva răului**, încheiată cu triumful binelui, dar și formarea personalității protagonistului.

MOTIVE

- deși este un basm cult, „Povestea lui Harap-Alb” preia din **motivele specifice basmului de factură populară**: superioritatea mezinului, călătoria, supunerea prin viclesug, muncile, demascarea răufăcătorului (Spânului), pedeapsa, căsătoria, cifra magică 3.
- motivul călătoriei are dublă semnificație: concretă, reprezentată de drumul parcurs de tânăr de la casa părintească până la palatul unchiului său, și spirituală, reprezentată de formarea personalității acestuia pentru a fi capabil să conducă împărăția.
- motivul pădurii labirint este motivul cu care debutează călătoria inițiatică. Tânărul se rătăcește inițial și este nevoit să îl tocmească pe Spân drept călăuză. Acest personaj este antagonistul și este cel care îl formează pe erou. El se remarcă prin viclenie și perseverență.

FORMULE SPECIFICE

- **formula inițială** se diferențiază de formula specifică basmului popular prin faptul că pune pe seama altcuiva povestea, prin adverbul „cică”: „Amu cică era odată...”;
- **formule mediane**, care au rolul de a înainta acțiunea: „Și merse el ce merse...”
- **formula finală** marchează ieșirea din spațiul fabulos, dar se diferențiază de cea din basmele populare prin faptul că este formulată o concluzie de ordin social: „Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă; cine se duce acolo bea și mănâncă. Iar pe la noi, cine are bani bea și mănâncă, iară cine nu, se uită și rabdă.”

- narațiunea la persoana a III-a este realizată de un narator omniscient, însă nu și obiectiv, deoarece intervine prin comentarii sau reflecții, unele fiind adresate unor interlocutori ipotetici („Ce-mi pasă mie? Eu sunt dator să spun povestea și vă rog să ascultați.“).

ACȚIUNEA

- implică prezența fabulosului prin existența **elementelor supranaturale**; construcția subiectului este stereotipă și urmărește drumul eroului și maturizarea acestuia.
- **este respectat modelul structural al basmului**: o situație inițială (expozițiunea), o parte pregătitoare reprezentată de un eveniment care dereglează echilibrul inițial (intriga), apariția ajutoarelor și a donatorilor, acțiunea propriu-zisă, trecerea probelor, restabilirea echilibrului care este încununată de răsplata eroului (deznodământul).
- coordonatele acțiunii sunt vagi, convenția **atemporalității și aspațialității** fiind elemente specifice basmului: „Amu cică era odată într-o țară un craiu, care avea trei feciori. Și craiu acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. [...] Țara în care împărățea fratele mai mare era tocmai la o margine a pământului, și crăia istuilalt la altă margine.“ .

PERSONAJELE

- personajele sunt **de tip realist** (craiul, cei trei fii ai săi, Spânul, Împăratul Verde și fiicele sale) și **fabulos** (calul, crăiasa albinelor și crăiasa furnicilor), în funcție de capacitățile lor. La granița dintre real și fabulos sunt personajele inspirate din realitate, cele cu puteri supranaturale (bătrâna – Sfânta Duminică, fata împăratului Roș).
- în funcție de valorile pe care le reprezintă, ele se clasifică în pozitive și negative.

HARAP-ALB

- este **personajul principal și eponim** al basmului (dă numele titlului). Protagonistul întruchipează binele și este un personaj atipic acestui tip de scriere. **Nu are însușiri supranaturale** și este construit într-un mod realist, ca o ființă complexă, care **învață din greșeli** și care **evoluează**.
- este construit după schema narativă a inițierii, care presupune un traseu al devenirii ce are ca rezultat modificarea statutului acestuia.
- numele este un oximoron, deoarece cuvântul „harap“ denumește o persoană cu pielea închisă la culoare, fiind elementul care atrage atenția asupra situației de anormalitate în care intră personajul.
- Harap-Alb întruchipează bunele principii morale: **hărnicie, bunătate, generozitate, curaj**, demonstrându-și, totodată, solidaritatea față de ființele care l-au ajutat. **Lipsit de experiență și naiv**, fiul de crai, ajungând